A dokumentum-esszé bevezetésből, hét fejezetből és mellékletből áll.

A bevezetésben a szerző indoklást ad arról, mi indította útjára e sorozatot. Mint ukrán szakos filológus az Ungvári Állami Egyetem meghatározó egyéniségű tanáraira emlékezik jó szóval, akik iskolát teremtettek a nyelvészetben.

Az első fejezet Lizanec Péter tevékenységét öleli fel a kárpátaljai kultúra kontextusában; a második fejezet életrajzi adatokat tartalmaz; a harmadik fejezet tanszékvezetői minőségében mutatja be a professzort; a negyedik fejezet a nemzetközi nyelvföldrajzi kutatásokban elfoglalt helyét vizsgálja; az ötödik fejezet a Hungarológiai Központ létrehozásáról szól; a hatodik fejezetben a Lizanec Péter tevékenységéről szóló nemzetközi visszhangról olvashatunk; a hetedik fejezet nem hallgatja el azokat a negatív hangvételű írásokat, amelyeket a rendszerváltás idején jelentek meg a professzorról. Volodimir Fedinisinec állásfoglalása ezek kapcsán egyértelmű, de véleményét nem erőszakolja rá az olvasóra, mindössze elgondolkodtat.

A mellékletben bibliográfiát, recenzió-jegyzéket, rövid életrajzi tájékoztatót közöl a könyv szerzője.

A dokumentum-esszé sok fotót tartalmaz; stílusa olvasmányos, kulturált. A szerző nem vagdalkozik, nem sért senkit még akkor sem, amikor a sorok között a beavatott olvasó konkrét, de meg nem nevezett személyekre ismer.

A könyvet azok figyelmébe ajánljuk, akik szeretik Kárpátalját, akik keresik a rendet napjaink zűrzavarában, akik megbomlott időnkben értékrendet keresnek; s nem utolsósorban azoknak, akik meg akarják ismerni az igazi Lizanec Pétert.

Horváth Katalin
docens

1996. jun. 25.

ХУДОЖНІЙ ЖИТТЄПИС ВЧЕНОГО

Він автор 290 наукових праць, 16 монографій, 7 з яких з'явилося за кордоном, 14 підручників, 11 брошур науково-популярного та методичного змісту. Його праці дістали високу оцінку в Англії, Болгарії, Естонії, Канаді, Молдові, Німеччині, Польщі, Росії, Румунії, Словаччині, США, Угорщині, Україні, Фінляндії, Франції, Хорватії, Чехії, Югославії... Таким вченим пишався б будь-який найпрестижніший навчальний заклад світу. Безумовно, гордиться ним і Ужгородський університет. Мова йде про відомого українського вченого, директора центру гунгарології, доктора філологічних наук, професора Петра Миколайовича Лизанця.

Про П.М. Лизанця написано чимало. Його ім'я згадується у фундаментальних працях Е. Балецького, С. Бевзенка, С. Бернштейна, М. Булахова, В. Гомонная, Й. Дзендзелівського, Я. Закревської та багатьох інших. Однак, благородну справу написати життєпис відомого науковця взяв на себе відомий закарпатський письменник Володимир Фединишинець у книзі "Феномен професора Лизанця" (Ужгород, 1996. – 200 с.). У семи главах книги ("Діапазон і контекст", "Біографічне, навчання, науковий шлях", "Кафедра", "Міжмовні контакти, діалектологія, лінгвогеографія", "Центр гунгарології", "Науковий резонанс", "Дещо з довкола") робиться спроба проаналізувати основні віхи в житті і багатогранній науковій діяльності ужгородського професора.

Професорів сьогодні багато, але не всі з них можуть сказати, що внесли вклад у досліджувану ними сферу науки. Для деяких, і це не таємниця, наука завершилася відразу після захисту докторської дисертації. Такі вчені є не справжніми науковцями, а людьми, які стояли в черзі за дипломом доктора наук. Не такий професор Петро Лизанець. Безумовно, правий В. Фединишинець, коли відносить Петра Миколайовича

до когорти "науковців високого польоту". "Професор Лизанець, – пише письменник, – лінгвіст, який однаково впевнено почуває себе, як у славістиці, так і гунгарології, будучи корінним жителем Карпат, якому й ті мови на білінгвістичній нашій території не треба вивчати за розмовниками...". Володимиру Фединишинцю вдалося відповісти на питання, які ж фактори вплинули на формування особистості П. Лизанця в науці, ввели його в коло відомих вчених сучасності. "Пунктуальність, обов'язковість, уважність, такт, зібраність, – пише письменник, – і є, очевидно, вирішальними в характері професора Лизанця, у стилі його роботи, власне, її організаційного моменту. Інакше науковий доробок не вражав би таким розмахом, масштабністю і скрупульозністю".

Організаторські здібності Петра Лизанця найкраще проявилися під час тридцятиричного керування кафедрою угорської філології і восьми років очолювання Центру гунгарології. Очоливши в 1966 році кафедру, "вчений цілеспрямовано організовує навчально-методичну і науково-дослідну роботу студентів та викладачів, відповідально і перспективно скеровує, націлює і надихає колектив на систематичний збір діалектологічного і фольклорного та етнографічного матеріалу серед місцевого угорського населення, Карпатського регіону, який ляже в наукові проекти вченого..." Таким був П.М. Лизанець в 1966-му, таким він залишився по цей день. В цьому, мабуть, і полягає феномен професора Петра Лизанця.

Відомі вчені світу високо оцінили відкриття в Ужгороді Центру гунгарології, який очолив (і в цьому нема нічого дивного) П.М. Лизанець. Наведемо тільки деякі з висловлювань. "Було приємно познайомитися з роботою Центру гунгарології при Ужгородському університеті. Дуже радий, що такий Центр успішно функціонує. Бажаю йому успішного розвитку в новій незалежній Україні" (академік І. Юхновський). "Вірю в розум, вірю в інтелігенцію. Дякую за Вашу велику і корисну роботу" (депутат Верховної Ради України О. Ємець).

Незважаючи на складні економічні та фінансові умови, в яких опинилася українська наука (дай боже, щоб чимскоріше це закінчилося), Ужгородський університет продовжує налагоджувати зв'язки з навчальними та науковими закладами передових країн світу. Але, коли ми говоримо про УжДУ, то завжди маємо на увазі якихось конкретних людей. До них слід віднести професора П. Лизанця. Його багаточисленні виступи на міжнародних конференціях в Талліні, Будапешті, Турку, Дебрецені, Ювіскуле, Братіславі, Брюсселі, Охріді, Парижі, Сегеді та інших містах, не тільки підняли авторитет вченого в науковому світі, але й зріс престиж єдиного в області університету. Завдяки таким науковцям, як П. Лизанець, Ужгородський університет високо котується за кордоном. Провідні вчені світу мають за честь брати участь у міжнародних конференціях, які проводить Центр гунгарології, очолюваний професором П. Лизанцем.

"Професору Лизанцю за шістдесять. Для науковця – се чудесні творчі роки, коли набутий досвід, знання, авторитет можна переплавити у ще значніші наукові відкриття. У даному випадку – це й зеніт слави, і нові стартові можливості на новому витку безкінченої життєвої спіралі". Професор П. Лизанець має над чим працювати. Він турбується виходом наступних томів Атласу, новими числами журналу "Акта гунгаріка". А коли у співавторстві з колегами і без них готує той чи інший посібник для угорців, що захочуть вивчати українську мову, а для українців, що бажають знати угорську, – це нова, неорана нивка на немалому і без цього лінгвохліборобському полі професора Лизанця.

На завершення хотілося б побажати Петру Миколайовичу нових творчих успіхів, а письменнику Володимиру Фединишинцю подякувати за цікаву і змістовну книгу,

яка, безумовно, припаде до душі не тільки науковцям, але всім, кого цікавлять життєписи видатних наших земляків. Шануючи їх, ми зберігаємо і шануємо нашу історію.

м. Ужгород, вересень, 1996 р.

Микола Вегеш
кандидат історичних наук,
доцент

ПОВІСТЬ ПРО НЕПЕРЕСІЧНОГО ВЧЕНОГО, НЕОРДИНАРНУ ОСОБИСТІСТЬ

Вийшла друком доволі оригінальна, захоплююча й чудова книжка-портрет-есей (я сказав би – повість) про неординарного закарпатця, вченого-дослідника й педагога-інтелігента з красномовною назвою "Феномен професора Лизанця". Автор книжки – добре знаний у нашій країні і за її межами талановитий письменник, літературознавець, журналіст і публіцист пан Володимир Фединишинець.

Відразу зазначимо, що все написане, про що мовиться, що подається й ілюструється на сторінках книжки, є чіткою реальністю, так наполегливо, копітко, з високою компетентністю й пунктуальністю, добросовісністю й вимогливістю знайденого, вивченого й літературно, у гарній і доступній мові викладеного автором.

До слова, про це вельми яскраво й об'єктивно відгукнулись у пресі мудрий педагог-патріарх і вчений, кандидат філологічних наук пан Василь Орос та ще окремі читачі названого твору.

Мені особисто імпонує все, що складає зміст книжки про професора Петра Лизанця і про його, мовити б, непересічну, славну, хоча й типову закарпатську родину. Гадаю, що про неї можна б написати не одну поему, повість, роман. А з-поміж неї – і про феномена–професора пана Петра, котрий є центральним персонажем цього твору. А в ньому правдива розповідь про формування, життя і діяльність ученого, його здобутки, і все це яскраво і суттєво проілюстровано всіма можливими (і багатьма ще не традиційними) засобами. Останнє є значним новаторським здобутком автора книжки.

Надто чіткою і спрямовуючою є композиція книжки, котра охоплює і умови-сходинки народження та становлення людини науки, професора, педагога і керівника, подвижника широкомасштабної і науково-дослідницької діяльності (і між цим – найважливіші – популярні методи наукових досліджень), і громадсько-суспільну діяльність, що сягає міжнародного значення, і розгорнутий та нормативно чітко систематизований бібліографічний покажчик праць ученого (з рецензіями та посиланнями світил нашого та американського континентів на них), і багатьох ілюстрацій – фактичної наочності про титанічну діяльність дослідника.

Сприймаю весь зміст книжки з особливим враженням і близькістю, позаяк викладені в ній життєві та інші факти в основному мені відомі...

У перші дні навчання в УжДУ я проживав в гуртожитській кімнаті серед студентів II-го курсу медичного факультету. Це були Ф. Теличко, М. Фатула (нині – професори, академіки ВШ), М. Ковач, І. Роман, покійний мій односелець П. Попович та молодший брат Петра Лизанця – Михайло. Я дивувався з оптимізму, наполегливості, сміливості, працьовитості і рішучості цього юнака (котрого, як відмінника навчання, невдовзі запросили на студії до військово-медичного інституту, про що зазначає й автор книжки).